

HOVEDSAKEN KRIGSINDUSTRI

Niklas Hermansson er Comrods administrerende direktør. Her er han fotografert utenfor fabrikk på Tau.

Her monteres antennebaser.

Flere av kjøretøyene til de norske styrkene i Afghanistan er utstyrt med antenner fra Comrod på Tau, men ut fra bilder er det umulig å fastslå produsenten. (Foto: Lars Magne Hovtun, Forsvarets pressetjeneste)

Sissel Hegelstad er sjeleglad for at hun fikk jobb hos Comrod for fire år siden.

ETTER FERJELEIET PÅ TAU er det bare å gå opp bakken, så ser du det: Et nytt glassbygg som skinner og blinker om kapp med sola. Gamlebygget klamrer seg inntil så godt det kan – men selv om et elementbygg med lett falmet rød farge neppe imponerer noen, så er det innenfor disse dørene skapt verdier for hundrevis av millioner kroner bare de siste par årene. Et digert skilt med bokstavene C-O-M-R-O-D troner over inngangsdøra.

Før vi ringer på: Comrod hva?
– Comrod er globalt ledende innenfor antenne-teknologi. Selskapet har fått betydelige kontrakter med det amerikanske forsvaret – og det uten å være etablert i USA. Er du godkjent der, gir det et kvalitetsstempel som gjør at du kan selge til hvem som helst, skryter Hans-Erik Jacobsen på telefon fra meglerhuset First Securities.

Der er Jacobsen finansanalytiker. En del av jobben hans er å følge utviklingen i Comrod. Og fram-tiden til selskapet ser lys ut, mener han:
– Vi venter kraftig vekst i markedet for forsvarskommunikasjon. Det skyldes både krigføringen i Afghanistan og USAs krig mot terror. Mer og mer av kommunikasjonen går gjennom radio, sier Jacobsen.

Altså mer penger i sikte. Men Comrod er ikke alene. Samlet eksport av norsk militært utstyr var i fjor 4,8 milliarder kroner. Det er mer enn en dobling

bare i løpet av de siste fem årene. Før krigen mot terror startet, det vil si i 2000, var eksportverdien 1,2 milliarder kroner.

Norge er blitt en krigsprofittør, mener kritikere. I tillegg kan norsk militærutstyr lett havne i feil hender.

VEL EN TID TID SEINERE er stemningen i møterommet hos Comrod i ferd med å bli trykket. Den vanligvis så muntre Niklas Hermansson er taus. Han er Comrods administrerende direktør, og han har akkurat sagt at han er skeptisk til hele rapporten.

Hermansson frykter at vinklingen på artikkelen gir bedriften et negativt søkelys den ikke fortjener. I tillegg til at det skaper mye unødvendig ekstraarbeid, har han også 230 ansatte i fire land å tenke på, 100 av disse jobber på Tau. De er stolte av arbeidsplassen sin.

En gang i tiden var antennefabrikken på Strand berømt for fiskestengene til Brødrene Tjøstheim. Det hele startet i 1948 da brødrene John og Jakob Tjøstheim gikk i gang med dreiebenk, boremaskin og annet mekanisk utstyr for å produsere fiskestanga «Good Luck» – av stål. Stålstengene ble noen år seinere byttet ut med glassfiber før bedriften gikk over til antenneproduksjon.

I dag lager Comrod flere hundre forskjellige an-

tenner som eksporteres til rundt 70 land.

Antennene er teknisk avanserte og kan bestå av flere tusen komponenter. De største kan være ti meter lange. Økonomisk går det svært bra. I 2001 omsatte selskapet for 50 millioner kroner, i fjor hadde inntektene vokst til over 340 millioner kroner.

MEN IKKE ALLE LAR SEG BEGEISTRE. Inne i Oslo har Alexander Harang arbeidet for Norges Fredslag i mange år. Fredslaget ønsker på sikt å utvikle Norges eksport av våpen og mener at den stadig økende eksporten av ulike former for forsvarsmateriell ikke er forenlig med Norge som fredsnasjon. Men utviklingen går motsatt vei av Fredslagets ønske. Målt i omsetning per innbygger er Norge i dag en av verdens største eksportører av militært utstyr.

– Vi er veldig lei for denne utviklingen og ønsker at eksportbedriftene endrer sin produksjon over til sivile formål. Det gjelder også for et selskap som Comrod, selv om bedriften bare produserer krigsmateriell som dreper folk indirekte.

– Den voldsomme eksportveksten innen krigsmateriell har gitt norsk industri mye krigsprofitt det siste tiåret. Vi ønsker å begrense norsk næringslivs evne til å profitere på krig. Det er en økt politisk vilje i dag til å fremme norsk våpeneksport, blant annet fordi regjeringen tilrettelegger

for økt våpeneksport i større utstrekning enn tidligere. Krigen mot terror åpner dessuten for et gigantmarked mot mindre og mer mobile enheter, sier Harang.

SPESIELT KRITISK ER HARANG til at norske produsenter eksporterer materiell til land i Midtøsten – det vil si diktaturer.

– Gjennom hele 2000-tallet er dette betegnet som et kommende marked, og vi har de seinere årene sett flere norske produsenter i dette området. Det sier seg selv at Norge ikke bør ha noen interesse av å styrke disse regimene gjennom eksport av krigsmateriell, sier han.

Norge har bare tilsynelatende strenge regler for eksport av våpen og annet militært utstyr, mener

Hilde Wallacher, forsker ved Fredsforskningsinstituttet i Oslo (Prio).

Hun tar til orde for at Norge trenger sterkere kontroll med i hvilke hender norsk militært utstyr til slutt havner. På fagspråket kalles det sluttbrukerkontroll. Grunnen er at det ikke hjelper at Norge vurderer kritisk hvem som skal få kjøpe militærutstyr fra oss dersom mottakerlandene er slepphendte.

– Regjeringen har selv forpliktet seg til en strengere sluttbrukerkontroll, men har likevel hele tiden vært uvillig til å ta tak i dette, sier hun og forklarer:

– Norge ønsker ikke å forsure allianseforholdet til USA, men forbli en sterk alliansepartner. Hvis norsk materiell ikke skal kunne videreeksporteres

uten norsk godkjenning, vil det utvilsomt føre til at mye av norsk eksport til USA opphører.

HOS COMROD LAGES IKKE VÅPEN som dreper eller skader mennesker. Her produseres utstyr – antenner, antennemaster og strømforsyningsenheter – som gjør at folk kan kommunisere med hverandre. 80 prosent går til militære formål – for eksempel antenner på tanks til de norske styrkene i Afghanistan. Eller for å si det med direktør Hermanssons egne ord:

– Vår nisje ligger i kommunikasjon. Det gjelder like mye sivile som andre formål.

– Vet dere hvor antennene til slutt ender?
– Det er en uhyre komplisert materie vi ikke kan gå inn i. Vi leverer komponenter til forskjellige systemer, svarer han.

Under kategorien sivile formål kommer også utstyr til grensekontroll, for eksempel i Mexico. Noe av poenget mener Fredriksson er at utstyret like gjerne kan brukes på en fritidsbåt som på en stridsvogn, og ulike lands forsvar kan også bruke utstyret til sivile formål.

– Da orkanen Katrina slo ut all felleskommunikasjon i New Orleans, kunne våre antenner brukes av hæren som da rykket inn. Det samme gjelder under katastrofer som tsunamien. Selv om det ikke var vårt utstyr som ble brukt i disse tilfellene, vet vi

Vi er veldig lei for denne utviklingen og ønsker at eksportbedriftene endrer sin produksjon over til sivile formål.

Alexander Harang i Norges Fredslag